

Володимир Литвинов

Рецензія на монографію Людмили Шевченко-Савчинської *Латиномовна українська література. Загальний огляд*, Медієвіст, Київ 2013, 217 с.

Сьогодні ситуація з дослідженням давньої української літератури кардинально змінюється на краще внаслідок відмови від народницьких, великодержавницьких та комуністичних ідеологем, під тиском яких до українських зраховувалися виключно пам'ятки, написані українською, лише православними авторами і тільки на територіях у межах радянських кордонів України. Особливо цінними виявляються ігноровані донедавна пам'ятки, написані наднаціональною латиною.

Вивчення й аналіз творів українських авторів, що писали латинською мовою, здатні допомогти нам у пошуку відповіді на особливо актуальне для нинішнього суспільства питання про місце і роль України в європейському культурному обширі. Бо саме ці тексти, які належать українським за походженням, місцем проживання чи самовизначенням авторам, здатні послужити аргументом на користь літературної повноти, звільнити нас від залишків комплексу меншовартості вітчизняної культури, оскільки неспростовно свідчать про її приналежність до загальноєвропейського процесу розвитку. Людмила Шевченко-Савчинська взялася довести це на основі аналізу латиномовного масиву, створеного на українських етнічних землях упродовж XV–XIX ст. Частина аналізованих текстів знайома дослідникам віднедавна, частина вводиться авторкою

монографії до наукового обігу вперше – і, до речі, таких тут більшість.

Ще знайомлячись із анотацією до книги *Латиномовна українська література. Загальний аналіз*, передусім звернув увагу на задекларований часовий відтинок, який мене вразив і заінтригував. Мимоволі закрався сумнів: чи спроможеться дослідниця впоратися з превеликою кількістю авторів та імен і чи не стане її робота схожою на каталог творів і авторів? Побоювання почали зникати вже при уважному перегляді змісту, який засвідчує здійснену чітку структурування матеріалу, що унеможливила повтори при викладі авторських міркувань і цитуванні автентичних латиномовних авторів у тексті. Поділ творів за сферами побутування на конфесійні, історіографічні, етикетні, мемуарно-епістолографічні й інтелектуальну прозу добре вмотивований.

Об'ємним, але незайвим у дослідженні з новітньої галузі гуманітаристики є розділ, присвячений набуткам колег – *Методологічні аспекти вивчення неолатиністики. Світовий досвід*. Цілком слушно акцентується постать Станіслава Оріховського – чи не найвизначнішої постаті серед українських римо-католиків, який розробляв важливі проблеми, що хвилювали тогочасне українське і польське суспільство. Повернення його імені в духовну культуру України допоможе реконструювати перервану тяглість історичної та інтелектуальної традиції, що дуже важливо з огляду на потребу забезпечення неперервності культурного успадкування, зв'язку минулого й сучасного, охоплення одного й другого в одне ціле, тобто досягнення історичного розуміння, що робить історію діючою. Введення в науковий обіг латиномовної спадщини Ст. Оріховського та інших мислителів, близьких до нього в часі, сприяє, зрештою, поглибленню розуміння відкритого лише недавно напряму в історії української філософії – ренесансного гуманізму. У дослідженні Людмили

Шевченко-Савчинської, з огляду на літературознавче спрямування, висвітлюється нова грань таланту Оріховського-Роксолана (III розділ, *Вираження авторського світогляду й соціально-етичних символів доби через літературні образи*).

Безперечно, без перекладу, вивчення і введення в науково-культурний обіг латиномовних творів українського письменства неможливо вникнути в особливості літературного процесу пізніших епох, а отже, неможливо створити повну й об'єктивну картину розвитку української літератури. Адже, попри інтернаціональний характер новолатинської творчості, в ній яскраво виявляється національна специфіка, що виразно засвідчують висновки монографії. Вдалим рішенням було розглянути в одній роботі як порівняно більш досліджену латиномовну поезію, так і прозу. Людмила Шевченко-Савчинська успішно впоралася із задекларованою в заголовку метою – здійснити загальний огляд явища, з'ясувати місце і роль латиномовної творчості в розвитку української літератури та визначення літературно-художніх особливостей творів. Класифікуючи тексти, спираючись на систему жанрів греко-римської античної, давньої і нової української літератур, авторка чітко згрупувала і схарактеризувала співвідношення індивідуального та типового у стильовій манері давніх авторів, окресливши образно-тематичний ареал латиномовної прози.

Потужний пласт української латиномовної літератури – важливе джерело для поглибленого вивчення характеру й особливостей української культури того часу. Дослідження цієї сторінки здатне доповнити наші уявлення не лише про розвиток вітчизняної літератури, а й про духовний поступ українського суспільства загалом – шляхом ретельного всебічного аналізу різножанрових джерел, написаних латинською мовою. Саме тому в наступних виданнях хотілося б бачити цитати не лише в перекладі, а й мовою оригіналу. Водночас наукову цінність

праці могли б збільшити додатки у вигляді перекладених з латини творів чи їхніх фрагментів, оскільки популяризація цієї досі малодослідженої сторінки вітчизняної літератури все ще залишається актуальним завданням.